

Андрій Моренчук, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та регіональних студій, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Андрій Моренчук (мол.), аспірант спеціальності «міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯПОНІЇ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Стратегічні комунікації стають вкрай важливими для Японії в контексті зростання потужності Китаю, гібридних безпекових загроз в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, ядерної програми Північної Кореї. Хоча й не розроблено чіткі формальні рамки Страткому, однак Японія має добре розвинутий апарат публічної дипломатії. (яка є одним з інструментів стратегічних комунікацій – *автори*). Японський уряд має своє особливе розуміння публічної дипломатії: безпосередні зв'язки з громадськістю, а не власне стратегію, хоча насправді суть адвокації політики в публічній дипломатії де-факто є стратегічною комунікацією. На думку Ч. Аої, пацифістська Конституція Японії визначає діапазон комунікаційної діяльності, який є більш обмеженим у порівнянні з іншими державами [1, с. 72].

Пріоритети й напрями публічної дипломатії визначає Офіс Прем'єр-міністра й вона (дипломатія) має дві інтенції: посилити розуміння політики Японії й покращити імідж держави за кордоном. Отож, практичними завданнями публічної дипломатії є: 1) формування й передача «належного іміджу» Японії, 2) просування про-японських і японських експертів; 3) пропагування розмаїття привабливих «принад» Японії [3].

Перше з цих завдань найбільше подібне до стратегічної комунікації. Згідно з Міністерством закордонних справ Японії, передача «належного іміджу» означає «створення відповідних повідомлень та стратегічне залучення до передачі цих повідомлень зовнішній аудиторії, зважаючи на характер цілі та час повідомлення, водночас пам'ятаючи про методи комунікації та мову повідомлення» [3]. Основними темами комунікаційної діяльності з просування належного іміджу є міжнародна безпека, історичні питання, територіальна цілісність. Діяльність включає промови Прем'єр-міністра чи Міністра закордонних справ на різноманітних конференціях з широкого кола безпекових питань і нинішньої політики Японії. У цих виступах основні меседжі стосуються безпекового середовища в Східній Азії, політики Японії з активного сприяння миру, правових основ міжнародної безпеки [3].

Розгляд історичних питань охоплює прямі відповіді представників японського уряду на різні інтерпретації історичних подій, запропоновані практиками, журналістами чи науковцями. Сьогодні японський уряд більш голосно протестує проти того, що він сприймає як «неправильні» або «спотворені» погляди на Японію, бо попередній досвід мовчання з цього

приводу наочно продемонстрував, що така поведінка не обов'язково призведе до кращого іміджу Японії [1].

Стосовно питання територіальної цілісності, то Японський уряд розробив численні брошури, відео та веб-сайти, щоб оприлюднити свою позицію. Проте чиновники визнають, що слід подбати про те, щоб не зобразити суперника надмірно негативно чи провокаційно. Натомість, матеріали повинні викладати позиції уряду у простій формі, щоб сприяти загальному розумінню цих позицій і використовувати гарний імідж, який створила для себе Японія, наприклад, підкреслюючи верховенство права та світовий порядок, заснований на правилах, який Японія підтримує.

Свого часу Адміністрація Сіндзо Абе зосередила увагу на ідеї «стратегічної зовнішньої передачі», щоб комунікувати з ключових повідомлень політики більш стратегічно й більш активно [3].

Враховуючи той факт, що публічна дипломатія охоплює практично всі сфери державної політики, а отже, включає величезну кількість інформації, пріоритети японської стратегічної комунікації можуть легко стати туманними в сприйнятті громадськості. Медіа, як правило, приділяють увагу суперечливим питанням, наприклад, візити політиків до храму Ясукуні або дипломатичний конфлікт після цього, який публічно розгортався в пресі, викликаючи плутанину щодо намірів Японії. Пріоритетом японської публічної дипломатії є просування розуміння основних цілей зовнішньої політики Японії, а саме, підтримання та просування порядку, заснованого на правилах у Північній та Південно-Східній Азії з фокусом на захисті відкритих і стабільних морів; вирішення різноманітних територіальних суперечок і особливо питання мілітаризації Південно-Китайського моря.

Гасло Адміністрації Абе «проактивний внесок у мир» несе це повідомлення, сподіваючись сформувати готовність нації брати активнішу роль у міжнародній безпеці. Політика також має на меті продати світовій аудиторії образ Японії як ключового союзника і партнера націй, об'єднаних нормами демократії та свободи. Нинішня політика полягає у виконанні заявлених цілей та необхідного внеску в міжнародні операції в таких галузях, як колективна оборона та безпека. Зміни відповідних законів, які відбулися в 2015 р., включають положення про активний внесок у колективну оборону та міжнародний мир загалом, дозволяючи Силам самооборони Японії (JSDF) надавати матеріально-технічну підтримку силам коаліції. Іншими прикладами є участь в миротворчих операціях ООН, тепер з новими повноваженнями JSDF для проведення обмеженого захисту цивільного населення (так званих операцій «поспіху та порятунку»), посиленого та більш стратегічного використання Офіційної допомоги Японії для розвитку (ODA - Japan's Official Development Assistance) тощо [1, с. 80].

У певному сенсі формулювання «проактивного внеску в мир», ідеї, яка мала кілька попередників у попередні два десятиліття, є спробою японського уряду домовитися про

перехід від того, що називали пасивним пацифізмом минулої епохи до більш активної, міжнародної політики безпеки [2]. Японський уряд розумів велику потребу підтримки внутрішньої аудиторії, тому всередині країни робилися спроби пояснити японській громадськості, як після закінчення останньої війни Японія стала економічно потужною державою, яка поступово збільшувала свій внесок у світову стабільність і процвітання через торгівлю, Офіційну допомогу Японії для розвитку, безпеку людини та підтримання миру.

Наратив «японська ідентичність» є відповіддю на наратив про «міжнародну систему», який стверджує, що баланс сил в азійському регіоні (і за його межами) швидко змінюється внаслідок зростання могутності Китаю. Щоб запобігти зростанню Китаю, який може змінити міжнародну систему не на користь Японії, Японія повинна представити нову ідентичність, яка звертається до своїх союзників і партнерів, і яка згуртовує підтримку з боку внутрішньої аудиторії [2].

Обидва згадані наративи підкріплені зобов'язаннями Японії покращувати двосторонні й багатосторонні відносини через оборонне співробітництво також.

Отож, японський StratCom насамперед приймає форму публічної дипломатії, де важливу роль відіграє «повідомлення через справи» («messaging via deeds»). Однак, управління стратегічними комунікаціями – складний процес, адже необхідно збалансувати різні фактори, включаючи швидко мінливий міжнародний баланс сил, негативну історичну спадщину та прихильність до активної політики, орієнтованої на майбутнє.

Джерела

1. Aoi Chiyuki. Japanese Strategic Communication: its Significance as a Political Tool. *Defence Strategic Communications*, Vol.3, Autumn 2017, pp. 71-102.
2. Nihon Kokusai Forum. “*Sekkyokuteki heiwashugi to Nichi-Bei domei no arikata*” [*Proactive Pacifism and the Future of US-Japan Alliance*]. Tokyo: Nihon Kokusai Forum Seisaku Inkai, 2011.
3. Public Diplomacy. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*, https://www.mofa.go.jp/policy/culture/public_diplomacy.html